

ЮРИДИЧНИЙ НАУКОВИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ ЖУРНАЛ

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ
ФАХОВЕ ВИДАННЯ

www.lsej.org.ua

5' 2017

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1
ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

Завгородній В.А. ВПЛИВ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ НА ПРАВОЗАСТОСОВНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ 10

Кузьменко Я.П. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЖИТТЯ В ІСТОРІЇ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКО-ПРАВОВОЇ ДУМКИ 14

Мельник О.Г. ФАКТИЧНІ СКЛАДИ ЯК СИСТЕМА ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ, ЩО Є ПІДСТАВОЮ ВИНИКНЕННЯ ТА ЗМІНИ ПРАВОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ СУДОВОЇ ВЛАДИ 18

Слотвінська Н.Д. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЯК ДЖЕРЕЛА ПРАВА 21

Чистякова Ю.В. ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА КОНСТИТУЦІЙНИМ СУДОМ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ДОСВІДУ ІНШИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМ 25

Шевердін М.М. МЕХАНІЗМ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОДУШНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ НА ТЕРИТОРІЇ ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVIII СТ. 29

РОЗДІЛ 2
КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Полховська І.К. РЕПРОДУКТИВНІ ПРАВА ЛЮДИНИ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ 32

Швець Ю.Ю. РОЛЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ В ЗАХИСТІ ПРАВА ОСОБИ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я 35

РОЗДІЛ 3
ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Алімов К.О. ХРОНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ 39

Гнатів О.Б. ЗАХИСТ ТА ПОРУШЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НЕЗАКОННИМИ ПРАВОВИМИ АКТАМИ 42

Гуйван П.Д. ТЕМПОРАЛЬНЕ ОПОСЕРЕДКУВАННЯ ОКРЕМИХ РЕГУЛЯТИВНИХ ТА ОХОРОННИХ ВІДНОСИН 46

Мельник М.Б. ПОНЯТІЙНИЙ АПАРАТ ТА СУТНІСТЬ РЕЖИМУ ПРИПИНЕННЯ АЛІМЕНТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У ЗВ'ЯЗКУ З НАБУТТЯМ ДИТИНОЮ У ВЛАСНІСТЬ НЕРУХОМОГО МАЙНА 50

Насурлаєва К.Е. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДОГОВОРОМ ІНЖИНІРИНГУ 54

РОЗДІЛ 4
ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Барахтян Н.В. РЕФОРМУВАННЯ БАНКІВСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРЕПОНИ 57

Боднарчук О.Г. ТИМЧАСОВЕ ЗУПИНЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ 60

Загородня Н.В. СИСТЕМА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ 62

Канарик Ю.С., Петлюк В.О. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ВИЩОГО СУДУ З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ 66

УДК 346.548

ТИМЧАСОВЕ ЗУПИНЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ

TEMPORARY STOPPING FOR FOREIGN-ECONOMIC ACTIVITIES: PROBLEMS OF APPLICATION

Боднарчук О.Г.,
д.ю.н., доцент,
професор кафедри господарського права та процесу
Університет державної фіскальної служби України

У статті проаналізовано низку проблем, пов'язаних із застосуванням спеціальних санкцій до українських суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та іноземних суб'єктів господарювання. Визначено, що наслідки застосування спеціальних санкцій у сфері господарювання здатні спричинити державі шкоду більшу за порушення, яке стало підставою для їх застосування. Зазначено, що на сьогодні у чинному законодавстві України відсутній чіткий перелік правопорушень у зовнішньоекономічній діяльності, за які застосовується санкція – тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності. Надано пропозиції щодо вдосконалення процедури застосування спеціальних санкцій до українських суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та іноземних суб'єктів господарювання, спрямованих на зменшення та профілактику правопорушень у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Ключові слова: тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності, зовнішньоекономічна діяльність, спеціальні санкції, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, іноземні суб'єкти господарської діяльності.

Проанализированы ряд проблем, связанных с применением специальных санкций к украинским субъектам внешнеэкономической деятельности и иностранным субъектам хозяйствования. Определено, что последствия применения специальных санкций в сфере хозяйствования способны нанести государству ущерб больше, чем нарушение, которое стало основанием для их применения. Отмечено, что на сегодняшний день в действующем законодательстве Украины отсутствует четкий перечень правонарушений во внешнеэкономической деятельности, за которые применяется санкция – временное приостановление внешнеэкономической деятельности. Даны предложения по совершенствованию процедуры применения специальных санкций к украинским субъектам внешнеэкономической деятельности и иностранным субъектам хозяйствования, направленные на уменьшение и профилактику правонарушений в сфере внешнеэкономической деятельности.

Ключевые слова: временное приостановление внешнеэкономической деятельности, внешнеэкономическая деятельность, специальные санкции, субъекты внешнеэкономической деятельности, иностранные субъекты хозяйствования.

A number of problems related to the application of special sanctions to Ukrainian subjects of foreign economic activity and foreign business entities are analyzed. It is determined that the consequences of the application of special sanctions in the sphere of economic activity can cause damage to the state more than the violation, which became the basis for their application. It is noted that today in the current legislation of Ukraine, there is no clear list of offenses in foreign economic activity, for which the sanction is applied – a temporary suspension of foreign economic activity. The proposals on improving the procedure for the application of special sanctions to Ukrainian entities of foreign economic activity and foreign business entities aimed at reducing and preventing offenses in the field of foreign economic activity are given.

Key words: temporary suspension of foreign economic activity, foreign economic activity, special sanctions, subjects of foreign economic activity, foreign subjects of economic activity.

Чинне законодавство України досить широко визначає список порушень, за які можуть застосовуватися спеціальні санкції, а саме: за порушення Закону про ЗЕД та пов'язаних з ним законів, зокрема, в разі порушення валютного, митного, податкового, іншого законодавства, що встановлює будь-які заборони, обмеження або порядок здійснення ЗЕД операцій, а також у разі дій, які можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки.

Т. В. Филипенко, А. С. Филипенко дійшли висновку, що невиправдане, без урахування всіх негативних наслідків, застосування спеціальних санкцій здатне завдати суттєвої шкоди суб'єктові ЗЕД. Тому необхідними є подальші дослідження для комплексної оцінки впливу таких заходів на суб'єктів ЗЕД та оцінки їх ефективності у боротьбі з правопорушеннями у сфері ЗЕД [1, с. 209].

Аналіз чинного законодавства України дає можливість стверджувати, що на сьогодні у ньому відсутній чіткий перелік правопорушень у сфері ЗЕД, за які застосовується санкція – тимчасове зупинення ЗЕД.

Тимчасове зупинення ЗЕД – повна заборона здійснення зовнішньоекономічних операцій терміном на 3 місяці. Відтак, тимчасове зупинення ЗЕД означає позбавлення права займатися всіма видами ЗЕД, за винятком деяких виключень. Виключення перераховані в п. 3.1 Положення про порядок застосування до суб'єктів ЗЕД України та іноземних суб'єктів господарської діяльності спеціальних санкцій, передбачених ст. 37 Закону про ЗЕД, яке затверджене наказом Міністерства економіки України від 17 квітня 2000 р. № 52 [2].

Зауважимо, що ст. 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [3] передбачає застосування спеціальних санкцій за порушення цього Закону, а також пов'язаних з ним законів України щодо суб'єктів ЗЕД або іноземних суб'єктів господарської діяльності, а саме: 1) накладення штрафів у випадках несвоєчасного виконання або невиконання суб'єктами ЗЕД та іноземними суб'єктами господарської діяльності своїх обов'язків згідно з цим або пов'язаних із ним законів України; 2) застосування щодо суб'єктів ЗЕД та іноземних суб'єктів господарської діяльності індивідуального режиму ліцензування у випадках порушення такими суб'єктами цього Закону та (або) пов'язаних із ним законів України, що встановлюють певні заборони, обмеження або порядок здійснення зовнішньоекономічних операцій; 3) тимчасове зупинення ЗЕД у випадках порушення цього Закону або пов'язаних із ним законів України, виконання дій, які можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки.

Підставою застосування зазначених заходів не завжди є порушення суб'єктом ЗЕД певних законів, що регулюють ЗЕД (тобто правопорушення), а негативний стан економіки країни або ймовірність завдання шкоди економічній безпеці, ймовірність негативного впливу наслідків здійснення зовнішньоекономічних операцій на норми міжнародних угод України та інші форс-мажорні обставини. Перелік таких підстав не є вичерпним та може змінюватись залежно від зовнішніх факторів і внутрішнього стану держави [4, с. 66].

Необхідно відмітити, що, незважаючи на те, що існує очевидна відмінність між санкціями, разом з тим законодавством не передбачені ступені тяжкості порушення, а, відповідно, ступені відповідальності за порушення відповідного законодавства. Це дає змогу органу, що здійснює подання щодо застосування спеціальних санкцій в кожному випадку самостійно обирати ступінь тяжкості порушення і визначати спеціальну санкцію, виходячи із власних переконань. Відтак, практика застосування спеціальних санкцій до українських суб'єктів ЗЕД та іноземних суб'єктів господарювання в окремих випадках характеризується безсистемністю та непослідовністю. Зокрема, на практиці були випадки, коли за одне і те ж порушення в одному випадку застосовувалося тимчасове зупинення ЗЕД, а в іншому – індивідуальний режим ліцензування. Це фактично виключає будь-яку систємність та передбачуваність застосування спеціальних санкцій за однакові порушення.

Зокрема, основний недолік наведеного переліку полягає у тому, що підстави застосування санкцій встановлені Законом про ЗЕД так широко, що фактично зовсім не визначені [5]. На думку автора, таке визначення підстав є не просто юридично розпливчастим, воно дуже шкідливе, особливо з огляду на плани України щодо побудови правової держави. Адже будь-які санкції суттєво обмежують права підприємства та є для нього матеріально обтяжливими. Зупинення ЗЕД – це практично параліч підприємства, коли воно орієнтоване на зовнішньоекономічні зв'язки і його продукція на внутрішньому ринку України не має попиту. Тому застосування санкцій має бути виваженим, що неможливо без всебічної оцінки кожного конкретного випадку правопорушення у сфері ЗЕД [5].

Разом з тим, О. А. Бабак звертає увагу на те, що підстави застосування тимчасового зупинення ЗЕД Закон про ЗЕД фактично зовсім не визначає. Адже правопорушенням у ЗЕД вважається проведення дій, які можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки. Закон не передбачає, що саме є «економічною безпекою» з юридичної точки зору та які дії суб'єктів ЗЕД призводять до негативних наслідків у розвитку національної економіки [6].

Крім того, Н. Ю. Кантор зазначає, що не можна не звернути уваги на неточне формулювання положень вказаної статті: наприклад, подовження дії тимчасового зупинення ЗЕД здійснюється виключно за рішенням суду. Під час прийняття рішення щодо подовження дії тимчасового зупинення ЗЕД суд зазначає термін, на який подовжено дію цієї санкції [7, с. 89]. Але ж, відповідно до ч. 2 ст. 251 Цивільного кодексу України, терміном є певний момент у часі, з настанням якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення і визначається календарною датою або вказівкою на подію, яка має неминуче настати [8]. Тому, на думку вченого, ст. 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» потребує змін, адже дія санкції строкового характеру може бути продовжена лише на певний строк, зі спливом якого дія санкції буде скасована, а не на термін. Однак адміністративні суди тлумачать вказану статтю доволі розширено й часто продовжують дію тимчасового зупинення ЗЕД до настання певної події, яка може й не настати (наприклад, до повернення виручки в іноземній валюті тощо) [7, с. 89].

Тимчасове зупинення ЗЕД як спеціальна санкція застосовується державними органами за дії, які не призвели до шкідливих наслідків, а лише «можуть призвести», тобто за ймовірності їх настання. Відтак, О. А. Ганич стверджує, що тимчасове зупинення ЗЕД у більшості випадків є безпідставним, бо суб'єкт, здійснюючи зобов'язання за контрактом, не знає і навіть не може здогадуватися, що здійснює правопорушення. Та якщо він здійснив свої дії до кінця, негативні наслідки і шкода від таких дій може й не настати [9, с. 120].

Таким чином, з метою вдосконалення процедури застосування спеціальних санкцій до українських суб'єктів ЗЕД та іноземних суб'єктів господарювання, необхідно вжити такі заходи: розробити законопроект про внесення змін до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. та відповідних підзаконних актів з метою забезпечення системної та прозорої практики застосування спеціальних санкцій; здійснити аналіз судових рішень щодо оскарження застосування уповноваженими органами санкцій за порушення у сфері ЗЕД з метою: виявлення системних проблем у практиці застосування таких санкцій, рішення щодо яких є предметом оскарження, виявлення випадків неоднакового застосування судами відповідних положень законодавства у сфері ЗЕД, митного, валютного законодавства, оцінки ефективності виконання судових рішень, ухвалених на користь суб'єктів малих та середніх підприємств [10].

Отже, найближчим часом в Україні потрібно скасувати застарілі норми у сфері ЗЕД, які породжують корупцію, і впровадити нові, відповідні міжнародній практиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Філіпенко Т. В. Спеціальні санкції як вид адміністративної відповідальності у сфері зовнішньоекономічної діяльності / Т. В. Філіпенко, А. С. Філіпенко // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. – 2016. – № 2. – С. 204–211.

2. Про затвердження Положення про порядок застосування до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності спеціальних санкцій, передбачених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» : Наказ Міністерства економіки України від 17 квітня 2000 року № 52 // Офіційний Вісник України. – 2000. – № 19. – Ст. 801.

3. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 377.

4. Кравчук В. О. Тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання / В. О. Кравчук // Пріоритетні напрями розвитку правової системи України : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 17–18 жовтня 2014 р.). – С. 63–67.

5. Ніньовська З. Практичні поради суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності / З. Ніньонська // Юридичний журнал. – 2004. – № 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1413.

6. Бабак О. А. Попередження правопорушень у зовнішньоекономічній діяльності та уникнення від відповідальності / О. А. Бабак [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/handle/ 123456789/17289.

7. Кантор Н. Ю. Адміністративно-господарські санкції як гарантії реалізації та захисту економічних інтересів держави / Н. Ю. Кантор // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2015. – Вип. 34. – Том 2. – С. 87–90.

8. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.

9. Ганич О. А. Напрями вдосконалення інституту відповідальності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності при здійсненні експертних операцій / О. А. Ганич // Вісник ІЕПД НАН України. – 2010. – № 1. – С. 115–124.

10. Огляд санкцій, що застосовуються до суб'єктів господарської діяльності у зв'язку з веденням зовнішньоекономічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ier.com.ua/ua/areas_of_research/business_ climate?pid=5525.